Karoliina Niemi 31.5.2022

Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

HE 76/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Pyydettynä lausuntona hallituksen esityksestä luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on tärkeä päämäärä, jonka edistämiseen metsäteollisuus on sitoutunut. Luonnonsuojelulain nykyaikaistamiselle on tarve ja on hyvä, että esimerkiksi lain rakennetta ja viittauksia EU-sääntelyyn selvennetään ja eri toimijoiden rooleja kirkastetaan. Metsäteollisuus pitää positiivisena kehitystä, jossa perinteisen, staattisen suojelun rinnalle on nostettu vahvemmin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen aktiivisin toimenpitein. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden hoitoon tarkoitettu avustus on tästä hyvä esimerkki. Myös laajaa hyväksyntää nauttivat METSO- ja Helmi-ohjelmat saavat lakiperustan.

Metsäteollisuus ry painotti luonnonsuojelulain uudistusta valmistelleen työryhmän jäsenenä, että lakiin tehtävien muutosten tulee olla tarkoituksenmukaisia ja käytännön vaikutuksiltaan selkeitä. Koska työryhmän loppuraportissa oli useita tulkinnanvaraisia ehdotuksia, joiden vaikutukset esimerkiksi elinkeinotoimintaan olivat epäselviä, jätti Metsäteollisuus ehdotukseen eriävän mielipiteen. Myös lainsäädännön arviointineuvosto huomautti luonnonsuojelulakiesityksen olevan sirpaleinen ja vaikutuksiltaan osin epäselvä. Vaikka lopulliseen hallituksen esitykseen tehtiinkin joitain sen sisältöä parantavia muutoksia, liittyy osaan säännöksistä edelleen epäselvyyksiä käytännön soveltamisen ja vaikutusten suhteen. Isoimmat ongelmakohdat liittyvät luonnonsuojelulain ja vesilain luontotyyppisuojeluun esitettyihin muutoksiin.

1 Luonnonsuojelulain luontotyyppisuojelu

Luonnonsuojelulain luontotyyppisuojelua esitetään muutettavaksi siten, että nykyisen, selkeän, viranomaisen rajauspäätökseen perustuvan luontotyyppisuojelun rinnalle lisättäisiin sekä uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottaminen (65 §) että suoraan lain nojalla toteutettava automaattisuojelumenettely (67 §). Uhanalaiset luontotyypit (64 §) listattaisiin erillisessä asetuksessa perustuen luontotyyppien uhanalaisuusarviointiin. Hallituksen esityksen mukaan luontotyypin säätämisellä uhanalaiseksi ei olisi välittömiä oikeusvaikutuksia. Myös säännöksen uhanalaisten luontotyyppien huomioimisesta todetaan olevan informatiivinen. Päätöksenteossa luontotyyppejä huomioitaisiin sen mukaan, mitä muussa lainsäädännössä säädetään.

Metsäteollisuus ei pidä informatiivisiksi tarkoitettujen, luontotyyppien huomioimista koskevien säännösten lisäämistä lakiin perusteltuna. Esimerkiksi luvituksessa ja

kaavoituksessa huomioon otettavista seikoista tulisi säätää riittävällä tarkkuudella kyseisiä toimintoja ohjaavissa laeissa. Nyt esitetty rakennelma, joka perustuu luonnonsuojelulain viittaussäännökseen ja luontotyyppien listaukseen asetuksessa, on monimutkainen ja todellisilta vaikutuksiltaan ennakoimaton. Riskinä on, että epäselvät säännökset johtavat eri yhteyksissä ja alueilla toisistaan eroaviin tulkintoihin. Metsäteollisuus näkee merkittävänä uhkana, että uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä pyrittäisiin rajoittamaan epäselviä säännöksiä hyödyntämällä.

Metsäteollisuus muistuttaa, että luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin on tarkoitus kuvata muutoksia luontotyyppien tilassa. Se ei kerro suoraan esimerkiksi luontotyypin suojelutarpeesta. Luontotyyppien ominaisuudet eivät myöskään pysy stabiileina, vaan esimerkiksi puusto ja puulajisuhteet muuttuvat ajan myötä ilman ihmisvaikutustakin. Monet luontotyypit tarvitsevatkin suojelun sijaan aktiivista hoitoa säilyäkseen. Kattavan paikkatiedon puuttuessa myös luontotyyppien tunnistaminen on hankalaa. Erityisosaamista tarvitaankin sekä luontotyyppien tunnistamiseen että sopivien toimenpiteiden määrittämiseen, mikä tekisi laaja-alaisesta luontotyyppien huomioimisesta erityisen haastavaa.

Metsäteollisuus esittää myös, että luontotyyppien automaattisuojelua koskevasta esityksestä (67 §) luovutaan. Sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen että maanomistajien oikeusturvan kannalta olisi selkeämpää, että serpentiinikalliot ja rannikon avoimet dyynit suojeltaisiin nykylain mukaisella rajauspäätöksellä, eikä jätettäisi näiden harvinaisten kohteiden tunnistamista ja ulottuvuuden määrittämistä maanomistajien harteille. Esityksen mukaan näiden kahden luontotyypin pinta-ala on 1150 hehtaaria, josta lähes puolet on jo suojeltu.

2 Vesilain luontotyyppisuojelu

Vesilain luontotyyppisuojelua (2 luku, 11 §) esitetään laajennettavaksi lähteikköihin, kalkkilampiin ja puroihin. Metsäteollisuus muistuttaa, että luontotyyppien suojelu eroaa vesilaissa merkittävällä tavalla luonnonsuojelulain luontotyyppisuojelusta. Vesilaissa suojeluun ei liity viranomaisen rajauspäätöstä eikä korvausmenettelyä. Tämän vuoksi vesilain suojeltavien kohteiden on perusteltua olla pienialaisia sekä helposti tunnistettavia ja rajattavia. Nyt lakiin esitetyt luontotyypit eivät täytä näitä vaatimuksia. Hallituksen esityksessä ei myöskään ole kunnollisia arvioita vesilain luontotyyppisuojelun muutosten vaikutuksista.

Vaikka vesilain mukainen luontotyyppisuojelu kohdentuu hallituksen esityksen mukaan vesiympäristöön, on epäselvää, millaisia vaikutuksia suojelulla on vesimuodostumaa ympäröivän maan käyttöön. Perusteluissa toisaalta todetaan, ettei vesilain luontotyyppisuojelulla lähtökohtaisesti ole tällaisia vaikutuksia. Toisaalta esimerkiksi ojitus ja tienrakennus mainitaan esimerkkeinä toimenpiteistä, joilla voi olla laissa tarkoitettua epätoivottavaa vaikutusta suojellun vesiluontotyypin tilaan. Epäselväksi jää, voidaanko tällainen tulkinta tehdä joissain tapauksissa myös metsänkäsittelytoimien osalta, vaikka niidenkin mainitaan lähtökohtaisesti jäävän vesilain luontotyyppisuojelun ohjausvaikutuksen ulkopuolelle. Tulkinnanvaraisuutta lisää se, että esimerkiksi

kalkkilampien osalta luontotyypin ulottuvuudeksi mainitaan itse lammen lisäksi myös sen lähiympäristö. Lähteikköön puolestaan kuuluu osia, joilla ei ole avovesipintaa.

Metsäteollisuuden näkemyksen mukaan lähdettä laaja-alaisemmat lähteiköt eivät sovellu suojeltaviksi vesilailla. Kuten pykälän perusteluissa todetaan, on lähteikön havaitseminen ja ulottuvuuden määrittäminen hankalaa. Sama koskee myös kalkkilampia, joiden tunnistaminen voi perusteluiden mukaan vaatia veden laadun selvittämistä. Vesilakia toimivampi menettely lähteikköjen ja kalkkilampien turvaamiseen olisi luonnonsuojelulain rajausmenettely, jossa viranomainen valitsee ja rajaa edustavimmat kohteet suojeluun ja maanomistaja saa suojelusta korvauksen. Metsäteollisuus ei kannata myöskään vesilain luontotyyppisuojelun laajentamista puroihin. Purot kuuluvat vesilain luvanvaraisuuden piiriin ja niiden luonnontilan vaarantaminen on siten kielletty. On epäselvää, mitä lisäturvaa purojen sisällyttäminen vesilailla suojeltuihin luontotyyppeihin todellisuudessa toisi ja mitä käytännön vaikutuksia sillä olisi verrattuna nykymenettelyyn.

3 Muita epäselviä esityksiä

Edellä kuvattujen, luontotyyppisuojelua koskevien säännösten lisäksi hallituksen esityksessä on myös muita soveltamisensa ja vaikutustensa suhteen epäselviä muutoksia, joita Metsäteollisuus pitää ongelmallisina:

- Luonnonsuojelualueen perustamisedellytyksiin (43 §) esitetään lisättäväksi ilmastonmuutokseen sopeutuminen, mikä mahdollistaisi luonnonsuojelualueen perustamisen ilman, että alueella on perustamishetkellä erityisiä luontoarvoja.
- Poikkeusluvan edellytyksiin (62 § ja 68 §) esitetään säännöksen selkeyttämiseksi lisäystä teknisen ja taloudellisen vaihtoehdon puuttumisesta. Metsäteollisuudesta lisäys vaikuttaa tarpeettomalta, mikäli sillä ei kuitenkin tosiasiassa pyritä vaikeuttamaan poikkeusluvan saamista. Metsäteollisuus muistuttaa, että toimiva poikkeuslupajärjestelmä on tarpeen yhteiskunnan kannalta tärkeiden hankkeiden toteuttamiseksi.
- Uhanalaisten lajien huomioimiseksi (78 §) esitetään samanlaista menettelyä kuin uhanalaisille luontotyypeille, minkä Metsäteollisuus näkee vastaavalla tavalla ongelmalliseksi.
- Luonnonsuojelun tietojärjestelmään tallennettavan tiedon laatuun ja luotettavuuteen ei kiinnitetä esityksessä riittävästi huomiota (121 §). Tietojen hyödynnettävyyden vuoksi on tarpeellista, että tietojärjestelmään tallennetuissa tiedoissa on vähintään viranomaisen tekemä arvio tietojen luotettavuudesta. Metsäteollisuus pitää maanomistajien ja toimijoiden oikeusturvan kannalta tärkeänä, että viranmaistoiminnassa käytetään vain viranomaisen tuottamaa tai luotettavaksi varmistamaa tietoa.

4 Ekologinen kompensaatio

Ekologinen kompensaatio on osana hallituksen esitystä eduskunnalle, vaikka menettelyn pilotointi on vielä kesken. Metsäteollisuuden mielestä kokonaan uudenlaisen menettelyn käyttöönotto olisi vaatinut huolellisempaa valmistelua ja kokonaisvaikutusten laajaa arviointia. On hyvä, ettei keskeneräistä ekologista kompensaatiota olla

sisällyttämässä lakiin velvoittavana elementtinä, mutta vapaaehtoisetkin kompensaatiot ansaitsevat hyvin valmistellut pelisäännöt. Metsäteollisuudelle on tärkeää, että ekologista kompensaatiota toteutettaessa varmistetaan toimien lisäisyys, paikallisuus ja aidot ekologiset hyödyt.

Metsäteollisuus ry

Jyrki Peisa
vt. toimitusjohtaja